

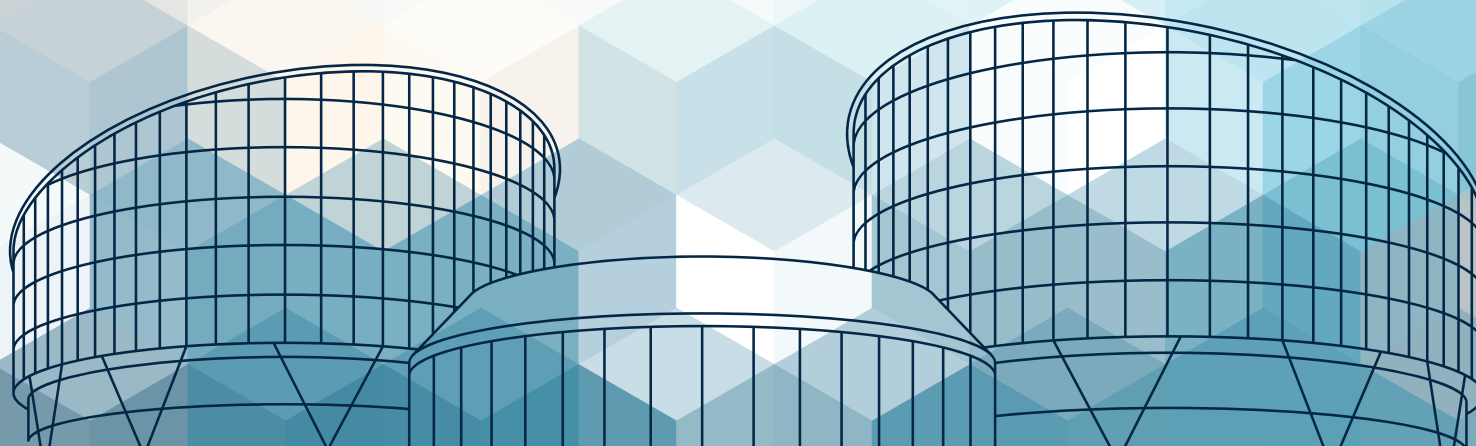
Пројекат финансира
Европска унија

 ПРАВОСУДНА
АКАДЕМИЈА

РЕПУБЛИКА СРБИЈА
МИНИСТАРСТВО
ПРАВДЕ

М.С.С. против Белгије и Грчке

Изјава о ограничењу одговорности. Ова публикација је израђена уз помоћ Европске уније. Садржај ове публикације искључива је одговорност пројекта „Подршка Европске уније Правосудној академији“ и ни у ком случају не одражава ставове Европске уније.

АНАЛИЗА ПРЕСУДЕ

Враћање тражиоца азила у државу уговорницу Конвенције без испитивања да ли ће његова права у тој држави бити заштићена на одговарајући начин (повреда члана 3)

Непостојање одговарајућег система за помоћ тражиоцима азила и њихов смештај у понижавајућим условима (повреда члана 3)

Непостојање делотворног процесног средства за испитивање приговора тражиоца азила о повреди права зајемчених Конвенцијом (члан 13 у вези са чланом 3 Конвенције)

M.S.S. против Белгије и Грчке¹

(БРОЈ ПРЕДСТАВКЕ: 30696/09, ПРЕСУДА ВЕЛИКОГ ВЕЋА ОД 21.01.2011.)

¹ *M.S.S. v. Belgium and Greece.*

СЕНТЕНЦА:

Пре доношења одлуке о враћању имигранта или тражиоца азила у државу из које је дошао и која није његова земља порекла, надлежни органи морају да испитају да ли ће у тој држави да заиста буде обезбеђена заштита Конвенцијом зајемчених права том лицу, чак и када је реч о враћању лица у државу која је ратификовала Конвенцију за заштиту људских права.

Држава мора да обезбеди одговарајуће услове за живот и боравак тражилаца азила, као и да им омогући ефикасно процесно средство за преиспитивање њихових приговора који се односе на било које право зајемчено Конвенцијом.

ЧИЊЕНИЧНИ ОПИС:

Подносилац представке је држављанин Авганистана. Побегло је из Кабула 2008. и ушао у Европску унију (ЕУ) кроз Грчку, а потом је 2009. дошао у Белгију где је затражио азил. Надлежни орган Белгије затражио је од Грчке да процесуира захтев подносиоца азила, у складу са прописима ЕУ.² Сходно томе, надлежни органи Белгије затражили су од подносиоца да напусти Белгију и да се врати се у Грчку где ће моћи да поднесе захтев за азил. Будући да нису примили повратно обавештење од Грчке, сматрали су да Грчка прихвата надлежносту погледу подносиоца. Подносилац се жалио против одлуке белгијских органа тврдећи да постоји ризик да ће у Грчкој бити смештен у веома лошим условима, као и да ће ве-

² Даблин 2 Уредба која уређује која је чланица ЕУ надлежна за одлучивање о захтеву за азил који је поднело неко лице. Према тој Уредби само једна држава чланица може да буде надлежна за одлучивање о захтеву за азил, као би се избегло слање тражиоца азила из једне државе чланице у другу, као и могуће злоупотребе система азила до којих би дошло подношењем већег броја захтева у разним државама чланицама ЕУ.

роватно да буде депортован у Авганистан где му прети убиство од стране талибана који су већ покушали да га убију јер је радио као преводилац за међународне војне снаге смештене у Кабулу. Његов је приговор одбијен и он је депортован у Грчку, иако су белгијске власти пре тога примиле званично обавештење Високог комесаријата Уједињених нација за избеглице о мањкавостима грчког система за решавање захтева за добијање азил и смештаја азиланата, као и препоруку да азиланте не враћа у Грчку. Када је подносилац стигао у Грчку првобитно је био затворен у згради поред аеродрома, у малој соби са још 20 лица без приступа тоалету и свежем ваздуху, добијао је недовољно хране, а спавао на прљавом каучу или на поду. Након што му је издата документација коју добијају тражиоци азила пуштен је из центра без икаквих средстава за живот. Због тога је покушао да оде из Грчке користећи фалсификоване документе. Ухапшен је и затворен, а наводно и злостављан од стране полиције. Када је касније поново пуштен морао је да живи на улици зависивши од помоћи цркве и појединаца. Никада му није био понуђен смештај иако је његова документација коју је добио као тражилац азила била обновљена.

НАЧЕЛА ЕВРОПСКОГ СУДА:

У ОДНОСУ НА ЧЛАН 3 КОНВЕНЦИЈЕ

Европски суд је у овој пресуди поновио раније више пута истицано начело о апсолутном карактеру чланова 2 и 3 Конвенције под којим се подразумева да њихова примена не може да се искључи нити ограничи чак ни и у време ванредних околности. Иако је прилив великог броја миграната у Европу свакако представљао ванредну околност, као и без обзира на начин понашања лица (нпр. незаконит прелазак границе, прибављање фалсификованих докумената) државе морају да задовољавају стандарде обухваћене тим одредбама.

Надаље, према ранијој пракси Суда тражиоци азила морају да уживају сву заштиту коју им пружа члан 3 Конвенције, а њихово затварање допуштено је само уз поштовање услова из те одредбе. Другим речима, поступање према тражиоцима азила, чак и онда када морају да буду затворени у неком простору не сме да буде нечовечно или понижавајуће.

Према развијеној пракси Суда, поступање је нечовечно када је предузето са намером и то у непрекидном трајању од најмање неколико сати, па је узроковало телесне повреде или озбиљну психичку патњу. Поступање је понижавајуће када се лице понижава и умањује његово људско достојанство изазивајући страх, агонију или осећај мање вредности који могу да слома психички или телесни отпор лица.

У складу са тиме, члан 3 Конвенције захтева да државе обезбеде такве услове држања лица које су у складу са обавезом да се поштује њихово људско достојанство, те да се патња која је неизбежна у таквој ситуацији сведе на најмању могућу меру, уз додатну обавезу одговарајуће заштите здравља.

Међутим, члан 3 Конвенције не обавезује државу да сваком лицу под њеном надлежношћу обезбеди дом, финансијску помоћ или одржавање одговарајућег стандарда живота. Али, када је унутрашњим законодавством државе (самостално или кроз транспоновање правних тековина ЕУ) прописана обавеза државе да обезбеди минималне стандарде за прихватање азиланата, тада држава не само да мора да обезбеди такве услове, већ мора и да лицима на које се та права односе пружи могућност да их остваре у пракси.

У ОДНОСУ НА ЧЛАН 13 КОНВЕНЦИЈЕ

Члан 13 јемчи постојање процесног средства у оквиру националног правног система државе чланице које омогућује да се обезбеди вршење било ког права прописаног Конвенцијом. То значи да у националном правном систему мора да постоји одговарајући начин на који ће да се расправи свака „доказива тврдња“ било ког лица о томе да му је повређено неко конвенцијско право, као и да се том лицу у случају повреде права пружи одговарајуће задовољење.

Члан 13 Конвенције не представља самостално људско право, већ је он увек повезан са остваривањем неког другог „конкретног“ права зајемченог Конвенцијом. Другим речима, не може да се истакне опште непостојање неке врсте процесног средства, већ оно мора да се доведе у везу са конкретним конвенцијским правом чију је заштиту подносилац настојао да оствари, али то није могао због мањкавости решења које предвиђа домаће право или због проблема који настају у пракси приликом спровођења датих решења.

Да би процесно средство било делотворно није неопходно да гарантује повољан исход лицу које га користи, нити је неопходно да поводом њега одлучује судска власт. Међутим, да би процесно средство било делотворно оно мора да омогући стварно расправљање навода у прихватљивом временском року. Даље, његово коришћење не сме да буде практично онемогућено деловањем или пропуштањем надлежних органа.

Да би се процесно средство које је подобно да се њиме одлучи о наводима према којима је дошло до повреде члана 3 Конвенције, тачније да је неко лице било подвргнуто нечовечном или понижавајућем поступању, сматрало делотворним у смислу члана 13, потребно је да оно испуњава одређене услове. На првом месту, такво средство мора да омогући детаљно испитивање од стране независних органа у кратком временском року. Даље, то процесно средство мора да има аутоматско одложно дејство како би се спречила могућност остваривања ризика који се огледа у наступању реалне опасности да лице буде изложено поступању које је противно члану 3 Конвенције.

ПРИМЕНА НАЧЕЛА НА ЧИЊЕНИЦЕ КОНКРЕТНОГ ПРЕДМЕТА:

У ОДНОСУ НА ЧЛАН 3 (ПОСТУПАЊЕ БЕЛГИЈЕ)

И када је држава неким међународним уговором пренела део свог суверенитета на неку међународну организацију, то је не ослобађа обавезе да одговара за поштовање обавеза преузетих ратификацијом Конвенције. Дакле, државе не могу да се ослободе обавезе повиновања Конвенцији позивањем на извршавање обавеза из неког другог међународног уговора (као што су обавезе које произлазе из Уредбе Даблин 2). Штавише, и сама Уредба Даблин 2 овлашћује државе да задрже свој суверенитет и да независно од општег режима утврђеног Уредбом задрже сопствену надлежност за одлучивање о захтевима за азил.

У том смислу Суд је у ранијој пракси утврдио да се одређена држава премештањем тражиоца азила у трећу државу (државу уласка), не ослобађа одговорности уколико су постојали разлози за сумњу да ће то лице, у случају премештаја, да буде изложено поступању које је противно члану 3 Конвенције.³

У том смислу, Суд је истакао да су на основу бројних међународних докумената, укључујући и званично обавештење Високог комесаријата Уједињених нација за избеглице, које је било упућено белгијским властима о мањкавостима система за помоћ азилантима, као и одлучивању о њиховим захтевима за азил у Грчкој, белгијске власти имале довољно разлога да посумњају да ће подносилац у случају враћања у Грчку бити изложен поступању које је противно члану 3 Конвенције.

Суд је истакао да белгијске власти нису смеле да претпоставе да ће подносилац у Грчкој да буде третиран у складу с конвенцијским стандардима, већ је требало да испитају на који начин грчке власти примењују своје законодавство о азилу. Пропуштањем белгијских органа да поступи на тај начин довело је премештања подносиоца у Грчку и његовог излагања поступању које је противно члану 3 Конвенције.

³ в. одлуку Т.И. против Уједињеног Краљевства (T.I. v. The United Kingdom), бр. 43844/98 од 07.03.2000.

У ОДНОСУ НА ЧЛАН 3 (ПОСТУПАЊЕ ГРЧКЕ)

Суд је приметно да су бројни извештаји међународних организација потврђивали постојање устаљене праксе затварања тражиоца азила у Грчкој иако нису били обавештени о разлозима таквог поступања према њима, као и потврђивали тврдње подносиоца о изразито лошим условима у центрима за задржавање (нехигијенски услови и преоптерећеност капацитета). Иако је подносилац био смештен у таквим условима релативно кратко време, Суд је закључио да су последице које је претрпео услед осећаја инфериорности, произвољног поступања према њему, као и са тим повезаним тешкоћама, неминовно негативно утицале на достојанство подносиоца као лица у веома осетљивој ситуацији, те су због тога представљале понижавајуће поступање у смислу члана 3 Конвенције.

Слично томе, извештаји бројних међународних организација потврђивали су и наводе подносиоца о опасностима са којима је био суочен током живота на улици, након што је био пуштен из центра за задржавање. Провео је месеце живећи у екстремном сиромаштву, без могућности да задовољи основне животне потребе (обезбеди храну, простор за живот и одржавање хигијене). Иако су грчке власти сходно свом законодавству биле обавезне да подносиоцу као тражиоцу азила обезбеде одговарајући смештај и услове за живот, оне га чак нису ни обавестили о могућностима које су му у том погледу стајале на располагању. С друге стране, да су грчки органи брзо одлучили о његовом захтеву за азил, патња којој је био изложен била би значајно краћа. Међутим, у датим околностима случаја, поступање надлежних грчких органа према подносиоцу након његовог пуштања из центра за задржавање такође је допринело нарушавању његовог људског достојанства на начин који представља повреду члана 3 Конвенције.

У ОДНОСУ НА ЧЛАН 13 У ВЕЗИ СА ЧЛАНОМ 3 КОНВЕНЦИЈЕ (ПОСТУПАЊЕ ГРЧКЕ)

Уважавајући општепознате чињенице о лошој безбедносној ситуацији у Авганистану, као и чињеницу да је подносилац одговарајућим документима доказао да је радио као преводилац за међународне војне снаге смештене у Кабулу, Суд је закључио да је подносилац пред грчке органе изнео уверљиве и доказиве тврдње о опасностима које му прете у случају да буде враћен у Авганистан. Тиме је настала обавеза грчких органа да обезбеде делотворно испитивање тих његових навода, у складу са чланом 13 Конвенције.

Иако је грчко законодавство садржало низ гаранција које би требало да тражиоцима азила обезбеде заштиту од враћања у државу порекла без испитивања утемељености њихових страхова у погледу животне угрожености, у пракси је постојала врло мала могућност да ће захтев за азил одређеног лица стварно бити испитан. Недостаци поступака за одлучивање о захтеву за азил у Грчкој односили су се на недовољну информисаност тражиоца азила о процедурама којих треба да се придржавају, отежани приступ полицијској станици у којој је требало да се предузму одређене радње у вези са њиховим захтевима за азил, непостојање поузданог система комуникације између надлежних органа и тражилаца азила, недовољан број преводилаца и недовољну обученост службеника који су обављали разговоре са тражиоцима азила, непостојање система бесплатне правне помоћи, као и на дужину поступка одлучивања.

Све су те околности утицале и на ситуацију подносиоца о чијем захтеву за азил није било одлучено у периоду дужем од три године. Притом, током датог периода он није добио битне информације о поступку, нити је имао право на бесплатну правну помоћ, а због тога што је живео на улици није постојала ни могућност одржавања контакта са надлежним органима.

ПОСЛЕДИЦЕ УТВРЂЕНИХ ПОВРЕДА:

Због повреда члана 3 и члана 13 у вези са чланом 3 Конвенције, Суд је обавезао Грчку да подносиоцу исплати правично задовољене у износу 1.000 евра, као и да му надокнади трошкове поступка у износу 4.725 евра.

Због повреде члана 3 Конвенције, Суд је обавезао Белгију да подносиоцу исплати правично задовољење у износу 24.900 евра, те да му надокнади трошкове поступка у износу од 7.350 евра.

Поред тога, Суд је Грчкој наредио предузимање хитних појединачних мера које се састоје у неодложном доношењу одлуке о захтеву за азил подносиоца, као и да се до доношења те одлуке уздржи од његове депортације у Авганистан.

КОМЕНТАР:

Иако тек на путу да постане чланица ЕУ, Србија као чланица Савета Европе и држава на транзитној рути великог броја миграната, мора на време да обезбеди примену стандарда заштите права миграната у складу са праксом Европског суда. Због тога је битно да се надлежни органи Србије упознају са праксом Европског суда о питањима миграција, тражилаца азила и депортација, како би се у највећој могућој мери избегле ситуације које могу да доведу до повреда Конвенције при поступању према мигрантима и азилантима.

Будући да је Србија у процесу европских интеграција, битно је преваходно имати у виду да државе чланице ЕУ не могу да се ослободе обавезе повинувања

Европској конвенцији, па и стандардима које је развио кроз своју праксу Европски суд позивањем на извршавање обавеза које прописују из неког акта ЕУ, као уосталом и других организација којима су, у међувремену, приступиле.

Даље, предмет *М.С.С. против Белгије и Грчке* је од посебног значаја јер показује да повреда права на делотворан правни лек може да настане чак и када државе имају веома развијен процесноправни оквир за заштиту миграната (као што је случај са Грчком). Због тога би и надлежни органи Републике Србије приликом спровођења Закона о азилу требало да посебно воде рачуна о правилном спровођењу његових одредби како би се обезбедила ефикасна заштита тражилаца азила. У том циљу потребно је да се у пракси, између осталог, обезбеди и одговарајућа информисаност тражиоца азила о поступцима којих треба да се придржавају и уопште да се успостави поуздан систем комуникације између надлежних органа и тражилаца азила. Имајући у виду посебну рањивост тражилаца азила, такође, наглашена је обавеза државе да се придржава „разумног рока“ у поступцима који се воде у вези са тражиоцима азила.

Коначно, како би се избегло кршење члана 3 Европске конвенције, потребно је имати у виду да када је унутрашњим законодавством државе, као што је случај у Републици Србији, прописана обавеза државе да обезбеди минималне стандарде за прихватање азиланата, тада држава не само да мора да пружи такве услове, већ мора и да лицима на које се та права односе пружи могућност да их остваре у пракси.

ПОДРШКА ЕВРОПСКЕ УНИЈЕ ПРАВОСУДНОЈ АКАДЕМИЈИ
Теразије 8/1, 11000 Београд, Србија

T: +381 11 3023 866

F: +381 11 3023 877

info@jap.rs

**BRITISH
COUNCIL**

Пројекат спроводи конзорцијум
који предводи British Council